

BARMHART

Jibbe Willems

1. TONGEREN

SERVAAS Er gaan geruchten dat ik niet besta
dat mijn stoffelijk omhulsel
nooit voet zette op vaste grond,
dat ik, De Heilige Servaas, verzonnen ben.

Dat mag zo zijn, al voel ik mij
– voor een verzinsel – tamelijk concreet.

En: er is in het geloof natuurlijk
zelden plaats voor feiten.
De waarheid is een dor en droog begrip,
de werkelijkheid verschiet van kleur
wanneer er ander licht op wordt geworpen
en met bewijzen (munitie van de dromenjagers)
wordt een wand van gewapend beton
opgetrokken tussen hoofd en hart.

Geloof is in de eerste plaats geloof,
niet zeker weten, dat star is,
een eng, streng, ijskoud pad,
met nauwelijks verkeer.

Zeker weten kent geen dynamiek,
geen troost, geen uitzondering
van zwaartekracht, deductie,
empirisch bewijs of Newtons wetten.

Geloof wel. Tenminste: ons geloof.
Wij zijn immers geen protestanten.

Dus of ik al dan niet bestaan heb
is niet van belang.
Ik besta én heb bestaan
omdat de verhalen over mij bestaan.

En zo, dankzij verhalen, dankzij de woorden
die van oor tot oor door de tijd reizen, besta ik.
Zo besta ik net zo goed als God
en net zo goed niet.

Bedenk: ook van de ware liefde
bestaat er enkel anekdotisch bewijs,
er bestaan verhalen en getuigenissen

sommige nog ouder dan de telling van de tijd,
maar dat is geen wetenschappelijk bewijs.

Toch, wie twijfelt er aan liefde?

Dus ik besta. En het verhaal dat over mij gaat
is zeventien eeuwen oud,
een spanne tijd die vele generaties bestrijkt,
waarin de wereld zo vaak heeft gewenteld
dat zij niet meer de wereld is
waarin mijn hart nog klopte
er bloed door mijn aderen ging.

Het is zeventien eeuwen terug,
ik was de zondige Tongenaren ontvlucht
en bad in Maastricht om hun redding.

Want ondanks hun zonde
had ik de Tongenaren lief
zoals ik elk mens lief heb
ondanks zijn zondes.

Ik heb een warm hart.
Ik heb een barmhart.

Want de mens lijdt
en een lijdend mens is een zondig mens
dat zit in zijn aard.

Laten we daar niet heilig over doen,
wij zijn geen protestanten.

Maar God, die net zo genadig
als toornig kan zijn, zeker in mijn tijd,
waarin Hij nog net zo goed Oud-
als Nieuw-Testamentisch was,
had in zijn oneindige wijsheid besloten
Tongeren te straffen
en Atilla met zijn Hunnen
op de zondaars af te sturen.

Atilla, zo gaat het verhaal,
de wreedste veroveraar ter wereld
en in de geschiedenis. Dapper, ja,
en moedig, eervol ook, schijnt het,
maar wat heb je daaraan
als je aan de verkeerde kant
van een zwaard bungelt?

De arme Tongenaren
waren verdoemd.

Ik heb geprobeerd hen te redden,
want God, almachtig en alwetend,
laat zich soms door een sterfelijke ziel vermurwen.

Onze God tenminste,
wij zijn immers geen protestanten.

Ik ben op bedevaart gegaan naar Rome,
bad op het graf van Petrus
om een ander lot
om een vergevingsgezinde
en geen wrekende God.

Maar Atilla was al onderweg
en hij werd niet teruggeroepen.

Tongeren moest en zou verwoest
en de Tongenaren gestraft,
maar omdat God naast wrekend
ook vergevingsgezind is,
(Hij is immers geen protestant),
kreeg ik de sleutel in handen
waarmee ik de hemelpoort kon openen
en zo de Tongenaren toch nog
genade kon verlenen.

Ik heb ze allemaal binnen gelaten.

Of het historisch juist is,
dat doet er niet toe.
Waar het om gaat is dit:

Ik heb een warm hart.
Ik heb een barmhart.

2. TIEN PLAGEN VAN DE MENSHEID

SERVAAS   Ik ben nu zo'n zeventien eeuwen dood.

Je zou denken: het vlees is allang van mijn beenderen gegleden,
mijn organen zijn tot soep vergaan,
mijn botten verstart in hun crypte.

Mijn fysieke lichaam
door honderden jaren verzwolgen.

Al wat tastbaar was
verzwonden in het niets
met als enige overblijfsels
een schedel en een grijns.

Je zou denken, ik heb geen ogen meer.
Maar: ik kan zien.

Na zeventien eeuwen in mijn crypte
is het tijd de jaren weg te duwen
en mij weer onder de mensen te begeven.

Begrijp mij niet verkeerd,
ik kom niet opnieuw tot leven,
denk niet aan wederopstanding,
die truc is er maar één vergund,
ik keer niet uit de dood terug.

Nee, bezie mij metaforisch,
of allegorisch, als u wil,
een poëtische bril voor de werkelijkheid
niet de werkelijkheid zelf.

Zo besta ik net zo goed als niet.

Ik ben net zo goed idee
als vleesgeworden woord
en zodra ik uitgesproken ben
verlaat ik de acteur die mij verbeeld.

Zo hoop ik mij te nestelen
in de harten van wie mij horen,
in hun warme hart,
in hun barmhart.

In uw barmhart.

Want, ziet u,
in de zeventien eeuwen sinds mijn verscheiden
heeft de mensheid weinig bijgeleerd.

De zwaktes van uw hart
zijn nauwelijks veranderd,

uw zelfbeheersing is niet
noemenswaardig toegenomen
en de grip op de wereld om u heen
is eerder verbrokkeld
dan versterkt.

Dat is niet erg.
Wij zijn mensen.
Wij zijn zwak.

Ik heb liefde voor de zondaar
want ik heb liefde voor de mens.

En de mens lijdt.
En de mens zondigt.
En de mens lijdt.
En de mens zondigt.

Een perpetuum mobile
van vrije wil, verlangen en spijt.

En erger nog dan onder Atila,
enger dan de straf
die God de Tongenaren zond
lijdt de mens onder de straffen
die hij zichzelf oplegt.

Klimaatcrisis.
Voedselcrisis.
Financiële crisis.
Energiecrises.
Vluchtelingencrisis.
Overbevolkingscrisis.
Morele crisis.
Angst.
Misbruik.
Haat.

Ergers dan de tien plagen van Egypte
zijn de tien plagen die de mens
zijn medemens aandoet,
zichzelf aandoet.

Ik zie geen mensen
die slecht zijn
die kiezen voor het kwaad

ik zie mensen
in onmacht
die denken geen keuze te hebben

ik zie mensen die muren bouwen
om hun continent,
hun land, hun stad,
hun hart

ik zie mensen die verlangen vrij te zijn
en zichzelf in dat verlangen
steeds vaster ketenen
zichzelf en anderen

ik zie mensen die verlangen echt te zijn
maar daarvoor maskers nodig hebben

ik zie mensen die klem zitten
op hun plek
in hun tijd

ik zie mensen die willen leven
maar niet veel verder komen
dan overleven
die de dag doorkomen
om een volgende te halen

ik zie mensen naar hun graf toe rennen
om pas in de aarde rust te vinden

ik zie mensen die ernaar verlangen
te huilen naar de maan
te rennen over woeste steppen
vlees te eten dat nog rauw is
waarvan het hart nog klopt

ik zie mensen die denken
wolf te zijn
maar zij zijn geen wolven
zij zijn mensen
en zij huilen -
niet naar de maan
maar om hun bestaan

En dit keer kan ik met mijn sleutel
geen genade brengen.

Dit keer moet de genade
niet uit de hemel komen
maar uit de mensen zelf.

Niet na de dood, maar bij leven.

U heeft de sleutel,
draai hem om.

Ik wens u een barmhart.

Deze tekst is op vrijdag 1 juni 2018 gelezen door Servé Hermans tijdens een speciaal muziektheatraal programma in de Koepelkerk in Maastricht.

In de periode van 24 mei tot en met 3 juni 2018 vond de befaamde zevenjaarlijkse Heiligdomsvaart Maastricht voor de 55e keer plaats. In de vroege Middeleeuwen als bedevaart naar het graf van Sint Servaas in Maastricht gestart en heden ten dage uitgegroeid tot een verrassend religieus en cultureel festival, van nationale en euregionale betekenis.

Tijdens dit grootse evenement brachten Toneelgroep Maastricht en de philharmonie zuidnederland een speciaal muziektheatraal programma in de Koepelkerk in Maastricht. In Barmhart, een nieuwe tekst van Jibbe Willems, kijkt Sint Servaas vanuit zijn graf naar de wereld van nu. De godvruchtige bisschop uit de 4e eeuw wordt in onze tijd aanbeden als een heilige. Wat is er gebeurd tussen toen en nu? Hoezeer is de wereld veranderd? En in hoeverre is de mens hetzelfde gebleven? Met barmhartige blik spreekt Servaas vanuit zijn graf de mensen anno 2018 toe. De philharmonie zuidnederland speelde Pergolesi's Stabat Mater, een van de allermooiste staaltjes muzikale barmhartigheid.